

Evaluaties van COVID-beleid VWS

Uitvoerder	Onderwerp	Betrokken departementen naast VWS	Scope	Status
OvV	Aanpak coronacrisis door Nederlandse overheid en andere betrokken partijen	Rijksbreed	nationaal	lopend
Berenschot	Interne VWS-organisatie COVID-19		nationaal	lopend
COT	Afhandeling nertsencrisis COVID-19	LNV	nationaal	lopend
Deloitte	Aanvullend onderzoek naar de inkoop van PBM		nationaal	lopend
VWS	Evaluatie van de monitoring van de beschikbaarheid van bepaalde geneesmiddelen door het Landelijke Coördinatiecentrum Geneesmiddelen en het opzetten van reguliere Coronaberaden in 2020		nationaal	lopend

VWS	Lessons learned COVID-19	nationaal	lopend
IGJ	Evaluatie aanpak COVID-19	nationaal	lopend
Verwey Jonker	Versterking van de publieke gezondheid	nationaal	afgerond
Algemene Rekenkamer	Testen op corona (testbeleid en testcapaciteit)	nationaal	afgerond
IGJ	Testen en testbeleid	nationaal	afgerond

IGJ	Testen op COVID-19		nationaal	afgerond
RIVM	Twee evaluaties van de COVID-19 respons middels de Intra-Action Review methode: één binnen Nederlandse A- en B-havens, en één binnen Nederlandse A- en B-luchthavens		nationaal	afgerond
ntb	Evaluatie Initiatief Extra Handen voor de Zorg		nationaal	nog te starten in 2022
Universiteit Maastricht: ITEM (Institute for Transnational and Euregional cross border cooperation and mobility)	Grensoverschrijdende aspecten van de huidige COVID-19 bestrijding		internationaal	lopend
Universiteit Maastricht: ITEM (Institute for Transnational and Euregional cross border cooperation and mobility)	Projectvoorstel 'Naar een veerkrachtige samenleving'		internationaal	lopend
Inspectie Justitie en Veiligheid	Evaluatie aanpak COVID-19	JenV	nationaal	lopend
Nieuwsuur	Reconstructie corona-aanpak	Rijksbreed	nationaal	lopend

KNAW	Pandemic Preparedness plan	Rijksbreed	nationaal	lopend
Evaluatiecommissie Wet veiligheidsregio's	Evaluatie Wet veiligheidsregio's	JenV	nationaal	afgerond
WRR en KNAW	Navigeren en anticiperen in onzekere tijden	Rijksbreed	nationaal	afgerond
KPMG	Reconstructie corona-aanpak	Rijksbreed	nationaal	afgerond
Instituut Fysieke Veiligheid	Lessen uit de coronacrisis: het jaar 2020	Rijksbreed	nationaal en regionaal	afgerond
WHO (Regional Committee for Europe)	Response to the COVID-19 pandemic: lessons learned to date from the WHO European Region	Rijksbreed	internationaal	afgerond

Europese Commissie	Emerging stronger from the pandemic: action on the early lessons learnt	Rijksbreed	internationaal	afgerond
Europese Commissie	Improving pandemic preparedness and management	Rijksbreed	internationaal	afgerond
Council on Foreign Relations	Improving Pandemic Preparedness	Rijksbreed	internationaal	afgerond

	in opdracht van VWS
	niet in opdracht van VWS

Geplande einddatum	Doel evaluatie
ntb	Bij het onderzoek kijkt de Onderzoeksraad voor Veiligheid onder meer naar de voorbereiding op een pandemie, de crisisbeheersing en de getroffen maatregelen en de uitfasering van deze maatregelen. Daarnaast kijkt de Onderzoeksraad ook naar de effecten van de coronacrisis op de veiligheid van kwetsbare mensen in de samenleving, bijvoorbeeld door het wegvalen van reguliere zorg of maatschappelijke diensten. Medische handelingen en economische steunmaatregelen vallen buiten de focus van het onderzoek. Het doel van het onderzoek is om lessen te trekken voor eventuele toekomstige epidemieën.
Nov-21	Lessen trekken uit de inzet van de crisisorganisatie tijdens de eerste fase van de crisis (januari tot medio september 2020). Doel van de evaluatie is om inzicht te geven in knelpunten, good practices en eventuele verbeterpunten voor de inzet van de eigen crisisorganisatie bij nieuwe coronaontwikkelingen en andere toekomstige crises.
Nov-21	1. Hoe heeft de crisisorganisatie van het ministerie van LNV – en daarbinnen het DBT - gefunctioneerd voordat er werd gewerkt in de gezamenlijke crisisorganisatie met VWS? Hoe was de betrokkenheid van VWS in die fase? Wat ging er goed en wat kan er beter? 2. Hoe heeft de gezamenlijke crisisorganisatie van het ministerie van VWS en het ministerie van LNV gefunctioneerd? Wat ging er goed en wat kan er beter? 3. Welke aanbevelingen kunnen op grond van de evaluatie worden gedaan om de inzet van de gezamenlijke crisisorganisatie te verbeteren bij een volgende uitbraak van een zoonose of gebeurtenis waarbij dier- en volksgezondheid in het geding is?
2022	Het doel van het onderzoek is dat alle feiten worden weergegeven die beschikbaar zijn over zowel de overeenkomst met RGA/HA en de inkoop van PBM tijdens de coronacrisis, welke keuzes door wie daarin zijn gemaakt en waarom.
eind 2021	Hoe effectief zijn de maatregelen voor het beschikbaar houden van geneesmiddelen (te weten: monitoring en coronaberaden) geweest en dienen ze verankerd te worden in het beleid voor noodgevallen?

Het leren gebeurt door, mede met andere partijen, terug te kijken op de afgelopen periode en daar verdieping op te organiseren. Daarnaast krijgt consultatie van onafhankelijke deskundigen ten aanzien van de lessen een expliciete plek, mede op uitdrukkelijk verzoek van de Kamer. En hanteren we ook een internationaal perspectief: wat valt er te leren van de aanpak van andere landen? In de zomer van 2020 is een reeks van gesprekken gevoerd met in totaal ruim 100 experts om de geleerde lessen van de eerste coronagolf op te halen. De opgehaalde lessen hebben input geleverd voor de aanpak voor de tweede golf en de periode daarna.

De doelstelling van het onderzoek is bij te dragen aan het leren van de samenwerking tussen de nationale en regionale crisisstructuren. Door tussentijds te evalueren kunnen eventuele bevindingen worden gebruikt om, indien nodig, bij te sturen. Daarnaast beoogt de Inspectie met dit onderzoek bij te dragen aan de samenwerking bij zowel (boven)regionale als nationale voorbereiding op en bestrijding van nieuwe crises.

Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft het Verwey-Jonker Instituut gevraagd om met medewerking van GGD-GHOR Nederland, het RIVM, de VNG en het Veiligheidsberaad te komen met verbetervoorstellen voor (de governance van) de publieke gezondheid.

Onderzocht is welke factoren de opschaling van testcapaciteit verhinderden en hoe de signalen van onbenutte laboratoriumcapaciteit zijn te verklaren, in de periode vanaf de eerste acties door het Ministerie van VWS en het RIVM bij de (dreiging van de) COVID-19 epidemie tot 1 juni 2020. Het is een beschrijvend onderzoek dat daarom geen oordeel bevat over het optreden van de minister van VWS, het RIVM of OMT

Vanuit haar verantwoordelijkheid om toe te zien op goede en veilige publieke gezondheidszorg, bezocht de IGJ van 7 juli tot en met 11 augustus 2020 alle 25 GGD'en. Ook sprak zij met relevante ketenpartners, zoals het RIVM en GGD GHOR Nederland. Daarnaast stuurde zij een online vragenlijst naar de COVID-19 diagnostische laboratoria en inventariseerde zij hoe burgers het testen en bron-en contactonderzoek hebben ervaren.

Met dit rapport wil de inspectie de belangrijkste risico's en probleemgebieden omtrent SARS-CoV-2-testen signaleren die zij vanuit het perspectief van toezichthouder ziet. Hiermee wil de inspectie een bijdrage leveren om de tweede golf zo goed mogelijk op te kunnen vangen en de omvang daarvan zoveel mogelijk te beperken.
Het organiseren van een tussentijdse evaluatie met de belangrijkste stakeholders in de COVID-19 respons op de Nederlandse A- en B luchthavens en havens, met als doel om leermogelijkheden aan te grijpen tijdens de crisis en verbeteringen te bespreken. Een subdoel was nog om te onderzoeken of de gekozen methode geschikt is.
<i>wordt nog uitgewerkt</i>
Het project PANDEMERIC richt zich op het identificeren van mogelijkheden voor versterkte grensoverschrijdende samenwerking in geval van een crisis. Er wordt onderzoek gedaan naar de samenwerking in tijden van COVID-19 bij nationale en lokale overheden (o.a. crisismanagement en de inkoop van nodige materialen).
Onderzoek naar hoe het potentieel en veerkracht van grensgebieden beter benut en ontwikkeld kan worden en de levensstandaard verhoogd door middel van grensoverschrijdende samenwerking en innovatieve bestuursstructuren.
De inspectie doet onderzoek naar de samenwerking tijdens de aanpak van COVID-19. De doelstelling van het onderzoek is bij te dragen aan het leren van de samenwerking tussen de nationale en regionale crisisstructuren. Door tussentijds te evalueren kunnen eventuele bevindingen worden gebruikt om, indien nodig, bij te sturen. Daarnaast beoogt de Inspectie met dit onderzoek bij te dragen aan de samenwerking bij zowel (boven)regionale als nationale voorbereiding op en bestrijding van nieuwe crises. De onderzoeksvraag luidt: Op welke wijze werken de betrokken organisaties en overleggremia samen bij de bestrijding van Covid-19 en wat valt hieruit te leren?
Nieuwsuur maakte een reconstructie van de Nederlandse corona-aanpak, waarvoor tientallen gesprekken zijn gevoerd met adviseurs in binnen- en buitenland en een groot aantal documenten is opgevraagd. Met behulp daarvan is de Nederlandse strategie vergeleken met die van onze buurlanden.

eind 2021	De commissie heeft als taak een inventarisatie te maken van de inzichten vanuit de wetenschap voor een Pandemic Preparedness Plan voor de Nederlandse context. Een Pandemic Preparedness Plan geeft antwoord op de vraag wat er in Nederland zou moeten gebeuren om in de toekomst goed voorbereid te zijn op infectieziektenuitbraken en om de nadelige maatschappelijke effecten daarvan te beperken. Het plan sluit waar mogelijk aan op Europese en internationale plannen, zoals het in november 2020 uitgekomen Europese pandemic preparedness plan
	De commissie heeft tot taak de doeltreffendheid en de effecten van de Wet veiligheidsregio's en onderliggende regelgeving in de praktijk te onderzoeken en te bezien of de huidige wet bruikbaar is in het licht van actuele en toekomstige dreigingen, maatschappelijke ontwikkelingen en ontwikkelingen in de crisisbeheersing in het algemeen. De commissie besteedt in dit onderzoek in ieder geval aandacht aan de volgende onderwerpen: de vormgeving van (het stelsel van) de veiligheidsregio's, mede in het licht van het gehele stelsel van de rampenbestrijding en crisisbeheersing; de wijze waarop de taken, de verantwoordelijkheden en de bevoegdheden van de verschillende actoren in het stelsel zich tot elkaar verhouden; de samenwerking tussen de bedoelde actoren; brandweer, GHOR en bevolkingszorg; informatievoorziening; Instituut Fysieke Veiligheid.
	Met dit gezamenlijk advies bieden de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) en de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) wetenschappelijk strategische handvatten voor de volgende fasen van de pandemiebestrijding en voor het versterken van de samenhang daarvan met belangrijke politieke en maatschappelijke langetermijnopgaven.
	Aan de hand van een eerste reconstructie van het verloop van de pandemie in de periode februari 2020 - juni 2021 is gedestilleerd hoe de toekomstagenda voor pandemic preparedness voor Nederland eruit kan zien.
	In de publicatie wordt ingegaan op de nationale crisisrespons, de rol van de veiligheidsregio's en op de ervaringen van burgemeesters. Daarnaast komen meer specifieke thema's aan bod, zoals het drama dat zich afspeelde in verpleeghuizen, de vele coronabesmettingen onder buitenlandse werknemers en de invoering van de mondkapjesplicht.
	In het paper worden de belangrijkste lessons learned zoals door de Lidstaten gedefinieerd, beschreven en geoperationaliseerd. Doel van de evaluatie is om veerkracht op te bouwen en klaar te zijn voor de toekomst.

De Europese Commissie heeft gereflecteerd op de afgelopen 18 maanden (tot publicatie half juni 2021) met als doel het handelen in noodsituaties op Europees en nationaal niveau te verbeteren als het gaat om publieke gezondheidsrisico's.

De Europese Commissie trekt lessen uit de COVID-crisis (tot november 2020) met als doel beter voorbereid te zijn op toekomstige pandemieën.

De CFR wil met dit rapport mondiale lessen trekken om beter voorbereid te zijn op een volgende pandemie.

Kern van het advies is: Kom tot een integrale en langdurige, programmatische aanpak voor brede maatschappelijke en individuele gezondheidswinst. Health in all policies is het uitgangspunt. Infectieziektecrisissen kunnen zo grootschalig en langdurig zijn dat er meer landelijke opschaling, ondersteuning in uitvoering van specifieke taken, meer uniformiteit en meer landelijke sturingsmogelijkheden gewenst zijn. Het instituut pleit daarom voor een centrale landelijke functionaliteit voor de uitvoering van infectieziektebestrijding bij crisissen met landelijke impact.

Dat vraag en aanbod van testen niet altijd op elkaar aansluiten is het gevolg van een ingewikkeld samenspel van factoren. In het rapport wordt ingegaan op deze factoren.

De inspectie stelt op basis van haar toezichtonderzoek vast dat GGD'en op het moment van de bezoeken (tussen 7 juli en 11 augustus 2020) voldoende toegerust waren om de stroom van coronatesten en de uitvoering van het bron- en contactonderzoek aan te kunnen. Bij de meeste GGD'en constateerde de inspectie enkele verbeterpunten. Deze kunnen de GGD'en zelf gemakkelijk doorvoeren. Maar de GGD'en voeren het testen en het bron- en contactonderzoek niet alleen uit. De GGD maakt onderdeel uit van een keten en is afhankelijk van veel ketenpartners. Alle betrokken partijen samen zijn nog niet klaar voor acute regionale opschaling of een tweede golf van het coronavirus. Er is nog ruimte voor het verbeteren en professionaliseren van de ketenorganisatie

Er zijn mogelijkheden om de testcapaciteit voor COVID-19 te vergroten. Hiervoor is een sterkere regie op de testketen nodig. Nieuwe soorten testen kunnen mogelijk ook bijdragen. Tegelijkertijd blijft het onzeker of de groei van de testcapaciteit en de testvraag ook verlopen zoals verwacht. Er zijn veel onzekere factoren.

In de online meetings werden uitdagingen en sterke punten in de implementatie van COVID-19 maatregelen/beleid op havens en luchthavens verzameld en gedeeld, alsmede de samenwerking binnen en tussen de verschillende (lucht)havens en veiligheidsregios, als wel het ministerie van VWS en het RIVM. Daarna werden concrete verbeterpunten geformuleerd en gemonitord in de weken na de IAR meetings. De IAR methode is een waardevolle manier om een gestructureerde evaluatie tijdens een crisis uit te voeren, zo bleek uit de evaluatie onder de deelnemers en het organiserende team.

Het Nederlandse beleid toont overeenkomsten met de aanpak in Groot-Brittannië destijds. Ook daar reageerde de overheid traag en kwam een intensief testbeleid pas laat op gang. Het in eerste instantie inzetten op groepsimmunititeit speelde daarbij een rol, zo concludeerde een Britse parlementaire commissie in het vernietigende rapport.

In Nederland is die conclusie officieel nog niet getrokken, maar documenten laten zien dat ook hier in maart 2020 groepsimmuniteit meespeelde, ondanks waarschuwingen van de WHO tegen zo'n aanpak.

Dit advies bevat twee hoofdboodschappen. Ten eerste dienen zowel overheid als samenleving zich voor te bereiden op verschillende mogelijke scenario's voor de ontwikkeling van de pandemie. Ten tweede dient de overheid zich in haar beleidsaanpak niet alleen te richten op de pandemiebestrijding en het herstel, maar ook op de samenhang daarvan met andere belangrijke maatschappelijke vraagstukken. Juist het begin van een nieuwe regeerperiode is hiervoor een belangrijk moment.

1. Nederland heeft – net zoals een groot deel van de EU en VS – gekozen voor een mitigatiestrategie.
2. In Nederland zijn zo'n 30.000 mensen aan COVID-19 overleden op basis van de oversterftegegevens van het CBS.
Dit is gemiddeld in Europa; er zijn landen die het beduidend beter doen (Denemarken, Noorwegen, Finland), maar ook landen die het beduidend minder doen (Engeland, Spanje, Portugal, Tsjechië). Alhoewel het uitgangspunt van Nederland solide was met een goed functionerend zorgstelsel, zijn we ook een relatief dichtbevolkt land waardoor besmettingen sneller rondgaan.
3. Economisch gezien heeft Nederland het redelijk goed gedaan en ook de vooruitzichten naar een verder economisch herstel zijn goed. De stimuleringspakketten, de relatief hoge graad van digitalisering en onze beperkte afhankelijkheid van toerisme lijken hiervan belangrijke oorzaken.

In het document zijn 10 lessons learned beschreven vanuit de pandemie tot dan toe (augustus 2021). Zie publicatie

De Europese Commissie heeft 10 eerste lessons learned gedefinieerd, die een eerste beeld geven van waar verbetering nodig is.

The Task Force presents its findings grouped into three sections: the inevitability of pandemics and the logic of preparedness; an assessment of the global response to COVID-19, including the performance of the World Health Organization (WHO), multilateral forums, and the main international legal agreement governing pandemic disease; and the performance of the United States, while also drawing lessons from other countries, including several whose outcomes contrast favorably with the U.S. experience.

Opmerkingen	Link naar publicatie

Vanaf november 2020 is een nieuwe reeks van Lessons Learned gesprekken gestart. In de tweede reeks gesprekken hebben de volgende thema's centraal gestaan: COVID-19 in Caribisch gebied, COVID-19 i.r.t. leefstijl, Coronadashboard, COVID-19 i.r.t. gehandicaptenzorg, COVID-19 i.r.t. de GGZ, COVID-19 i.r.t. huiselijk geweld, COVID-19 i.r.t. reguliere zorg, publiekscommunicatie, testen en traceren en COVID-19 i.r.t. thuiswonende mensen met een beperking of chronische ziekte. De eerste en tweede reeks gesprekken zijn waardevol gebleken voor het trekken van lessen, die als input zijn gebruikt voor de verdere aanpak van de crisis. Daarom is in de afgelopen zomer is er een derde reeks gesprekken gevoerd. Onderwerpen die daarbij centraal staan waren coronamaatregelen bij sport, monitoring, testen en traceren en vaccineren. Zodra het traject is afgerond worden de verslagen van de tweede en derde reeks tevens gepubliceerd.	https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2020/08/31/documenten-lessons-learned-corona
Conceptrapport is gereed. VWS heeft tot 4 oktober om te reageren.	
	https://www.verwey-jonker.nl/publicatie/versterking-van-de-publieke-gezondheid/
	https://www.rekenkamer.nl/onderwerpen/corona/documenten/rapporten/2020/09/23/testen-op-corona
	https://www.igj.nl/actueel/nieuws/2020/09/17/ggd%E2%80%99en-doen-testen-en-bron--en-contactonderzoek-goed-maar-kunnen-het-niet-alleen

	https://www.igj.nl/actueel/nieuws/2020/10/02/ruimte-voor-vergroting-testcapaciteit-covid-19
Een wetenschappelijke publicatie wordt in de komende weken ingediend bij een peer-reviewed wetenschappelijk tijdschrift en zal na acceptatie openbaar zijn. Tevens is van iedere IAR een eindverslag beschikbaar.	
Nadat het rapport is vastgesteld, wordt het rapport aangeboden aan de Minister JenV, met een cc aan 5.1.2e van de Veiligheidsregio's, de 5.1.2e P&V, de NCTV en de 5.1.2e Volksgezondheid van het Ministerie van VWS. Uiterlijk zes weken na aanbidding aan de bewindspersoon wordt het rapport gepubliceerd op de website van de Inspectie.	
Later deze week volgen meer publicaties.	https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2403299-reconstructie-nederland-koos-te-laat-voor-bestrijden-corona

Zie <https://www.knaw.nl/nl/adviezen/lopende-adviezen/pandemic-preparedness-plan>

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2020/12/04/tk-bijlage-evaluatie-wet-veiligheidsregio-s>

<https://www.wrr.nl/wrr-en-corona/publicaties/publicaties/2021/09/02/navigeren-en-anticiperen-in-onzekere-tijden>

<https://home.kpmg/content/dam/kpmg/nl/pdf/2021/sectoren/dit-zijn-de-lessen-van-15-jaar-coronacrisis.pdf>

<https://www.euro.who.int/en/health-topics/health-emergencies/pages/news/news/2021/09/lessons-learned-from-the-covid-19>

	https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/communication150621.pdf
	https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/research_and_innovation/groups/sam/jointopinion_improving_pandemicpreparednessand
	https://www.cfr.org/report/pandemic-preparedness-lessons-COVID-19/pdf/TFR_Pandemic_Preparedness.pdf